

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja **Gustav Pirc**, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 13. V Ljubljani, 15. julija 1909. Letnik XXVI.

Obseg: Gospodarskopoučni izlet slovenskih kmetovalcev na Češko. — Ne kupujte umetnih gnojil od agentov! — Kranjska deželna vinarska zadruga v Ljubljani. — S katerimi tujimi pasmami naj prekrizujemo na Kranjskem goved. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Podoba 49. Udeleženci kmetijskega poučnega potovanja v Kolínu z nekaterimi češkimi spremljevalci (nadzornik H. Fořt, kapelnik Kmoč, veleposestnik A. Prokúpek, župan V. Siksta).

Gospodarskopoučni izlet slovenskih kmetovalcev na Češko.

(Dalje.)

Da ni bilo treba vsakemu gospodarju za pogajanje kmetijskih strojev, kakor mlatilnic, rezalnic, drobilnikov i. t. d., kupovati potrebnih gonilnih strojev (bodisi vitljev, bencinovitih motorjev ali pa parnih strojev), so se gospodarji združili in so si napravili električno centralo. Iz nje dobiva vsak posestnik toliko gonilne moči, kolikor je potrebuje. To je posebno veliko vredno zaradi tega, ker omogočuje hitro spravljjanje in prodajo poljskih pridelkov, zlasti ječmena, ki je vsled

torjev znaša 73 amperjevih ur ali 292 ur svečave s 16 sveč močno žarnico.

Svečava z eno 16 sveč močno žarnico stane na uro samo 2 1/2 vinarja.

Centrala daje toliko moči, da zadostuje za gonjenje ene mlatilnice s 6 konjsk. silami in 2 čistilnih mlatilnic po štiri konjske sile.

Prej so imeli gospodarji za gonjenje mlatilnice skupen parni stroj s 6 k. s. Ne glede na to, da je bilo težavno tak stroj prevažati, je rabil veliko premoga in ga je bilo treba 1 uro pred delom in tudi med odmorom kuriti. Tega seveda sedaj ni, kajti električni motor, ki se lahko prevaža, začne delati v trenutku, ko se

Podoba 50. Pogoščenje slovenskih izletnikov po mestnem in okrajnem zastopu v Kolínu.

intenzivnega izvoza v tujino, zlasti na Angleško in na Nemško, ravno v začetku sezone (koj po žetvi) najbolj drag, in zaradi tega je oni gospodar na boljšem, ki ga more kmalu po žetvi omlatiti, očistiti in na trg postaviti.

Instalacija te centrale je bila oddana hvalnoznani češki tvrdki F. Křizík, elektrotehnični zavod v Pragi — Karlínu, ki je bila najcenejša ponudnica, in je veljala z vsem skupaj 24.000 Kron.

Centrala obstoji iz bencinovega motorja 15 k. s., iz električnega dinama z napetjem 220 voltov in 50 amperjev, dalje iz razvodilnih desak z regulatorji in iz 132 členske električne baterije. Kapaciteta akumula-

vanj spusti električni tok. Poleg tega je mlačev z električno gonilno močjo veliko cenejša kakor s parnim strojem, kajti pri 10urni mlačvi (1 dan) stane le 56 K, dočim pri parni gonilni moči stane 65 K 80 h. Dalje ima vsak gospodar potrebno razsvetljavo po nizki ceni na razpolago, istotako ceno gonilno moč za manjše kmetijske stroje itd. Elektrarna obstoji že 5 let in v tem času izbornu deluje ter ni dala povoda za pritožbe.

Želeti bi bilo zlasti pri nas, kjer imamo dosti in cene vodne moči na razpolago, da se ustanavljajo take društvene elektrarne. Na Češkem jih je že precejšnje število in so zlasti nastale ob vodni moči iz starih nezadostnih mlinov.

Ko smo si ogledali centralo in porabo moči (mlačev) pri enem večjem gospodarju, smo se v kočijah odpeljali v Kolin, kamor smo dospeli ob pol dveh popoldne.

Tukaj so nas peljali v mestno hišo, kjer smo bili v dvorani po županu mesta Kolina g. Ant. Sladeku v imenu mesta, in po gosp. Franč. Legerju, načelniku okrajnega zastopa za kolinski sodni okraj, v imenu okraja pristrčno pozdravljeni in slavnostno sprejeti.

Po zahvali za tako časten sprejem iz ust voditelja potovalcev sta nas oba gospoda povabila v imenu okraja in mesta na skupen obed v restavracijo g. Mašina.

Na lepem senčnatem vrtu restavracije nas je čakala lepo okrašena miza in izborna kosilo, ki nam ga je poklonil okrajni zastop.

Pri obedu nam je koncertirala sloveča godba kolinskega „Sokola“ s svojim kapelnikom, na Češkem in drugod zelo popularnim skladateljem gospodom Kmocho na čelu. Godbo nam je priskrbel mestni zastop. Kako izvrstna je godba kolinskega „Sokola“ in kako popularna, je gotovo razvidno tudi iz tega, da je bila ta godba naročena v Moskvo, kjer je koncertirala pri kronanju sedanjega ruskega carja.

Da se je pri izvrstnem obedu in lepi godbi kmalu razvila pristrčna in čila zabava, je samoobsebi umevno. Tudi napitnik ni manjkalo. Napil je nam in slovenskemu narodu okrajni in mestni zastopnik, zahvalil ga je g. dr. Božič iz Celja v imenu Slovencev, voditelj potovanja pa zlasti v imenu potovalcev in v imenu c. kr. kmet-družbe kranjske za prekrasni sprejem in prijateljsko pogostitev ter je napil vrlemu kapelniku in narodno-popularnemu skladatelju g. Kmochu, ki je bil ginjen, ko je izvedel, da tudi na Slovenskem poznamo njegove lepe skladbe.

Med obedom in po njem nas je v skupini fotografirala imetnica ateljeja gospica M. Bloudilová.

Prav srečno uspeli sliko (glej pod. 49. in 50.) sta nam vsem lep spomin na naš izlet, obžalujemo le, da so nekteri gospodje že prej odšli in da naše število na slikah ni popolno.

Po obedu smo se podali najprej v akcijsko tvornico za umetna gnojila, za solitrovo in žveplovo kislino, ki je ena največjih v Avstriji in — kar je ravno zelo ugodno za kmetijstvo — ktere akcije se nahajajo, kakor nam je pravil g. Prokúpek, ki je sam akcionar, v rokah velikih kmečkih posestnikov. Tvornica je jako dobro urejena in plačuje visoke dividende.

Nato smo si pod vodstvom gospoda nadzornika g. Fořta in v spremstvu okrajnega vrtnarja g. Ledvinke ter drugih gospodov spremljevalcev ogledali še okrajno drevesnico, ustanovljeno s podporo 2000 K in vzdrževano s podporo 600 K na leto, in potem smo se podali nazaj v mesto.

Mesto Kolin na Labi je napredno, tvorniško mesto. Ima nad 15.000 prebivalcev, je sedež raznih uradov in leži sredi jako rodovitne labske ravnine. Industrija je tu jako razvita. Kolin ima 2 pivovarni, 2 velika mlina, 2 sladkorni tvornici z rafinerijo, 1 tvornico za sirup in za grozdni sladkor, 2 tvornici za špirit z rafinerijo, dalje so tu tvornice za cikorijo za sušenje cikorije, za liker in slaščice, za izdelovanje olja, za umetna gnojila, akc. plinarna, tvornica za kemikalije, 2 zavoda za izdelovanje mazil itd. Kovine obdelujejo 3 veliki strojniški zavodi, 2 kotlarska zavoda, tvornica za gospod. stroje, izdelovanje oblik za sladkor, 3 ključarski veleavodi itd. Dalje so tu 4 parne opekarne, tvornica za cement, za pipe, čistilnica za perje, izdelov.

kartonaž, 2 tiskarni, parostrojno mizarstvo, tvornica za obuvale, prekajevalni veleavod itd.; ni torej čuda, da pri tako razviti industriji kmet svoje pridelke izvrstno spečava.

Tudi veliki denarni zavodi so tu, kar je pri veliki industriji umevno.

Mesto ima poleg ljudskih šol tudi meščansko šolo za dečke in za dekleta, višjo gimnazijo, c. kr. obrtno šolo, trgovsko šolo itd.

Mesto smo si nekoliko ogledali ter se vrnili v restavracijo, da se nekoliko okrepčamo, in v spremstvu ljubeznivih naših gostiteljev smo se potem podali na kolodvor, kjer smo jih še enkrat pristrčno zahvalili, ter smo se odpeljali v Kutno Horo.

Ne kupujte umetnih gnojil od agentov!

Vsebinske rastlinskih redilnih snovi (fosforove kisline, kalija in dušika) v umetnih gnojilih se z očesom in s tipanjem z roko ne da določiti. Edino kemik s svojim znanjem in s svojimi pripomočki more v kemijski delavnici dognati njih vsebino in določiti, če je cena primerna z ozirom na vsakokratne tržne cene posameznim čistim redilnim snovem.

Kdor kupi umetna gnojila, kupi vselej mačka v žaklju! Šele kmetijska preskušnja pove, kaj se je kupilo. Kemijska preskušnja je pa draga in se je ne izplača delati pri nakupu par sto kilogramov umetnih gnojil. Edino naročniki celih vagonov umetnih gnojil si lahko od tvornice dajo jamčiti dogovorjeno vsebino s pogojem, da tvornica plača preskušnjo. Bodimo odkritosrčni! Zaseben trgovec prodaja kar hoče; on navadno pravi: Takole je gnojilo, toliko stane, vzemi ga, ali ga pa pusti!

Pri kmetijskih zastopih je drugače, kajti oni niso podjetja, zasnovana na dobiček, temveč v korist kmetom, da se varujejo prevare. Kmetijska družba kupi z jamčeno umetno gnojilo, ga da preskusiti in jamči za vsebino gnojila, ki ga natančno oddaja. Tukaj je vsaka prevara kmeta izključena. Kmetijska družba tudi poučuje, s kakšnimi umetnimi gnojili, t. j. s katerimi redilnimi snovmi je dotični svet in rastlini primerno letnemu času gnojiti. Čilski soliter jeseni rabiti je n. pr. blaznost. Tomasova žlindra in kostna moka sta le za jesensko rabo, dočim je superfosfat za pomlad itd.

Z velikim trudom smo vpeljali na Kranjskem in tudi po drugih slovenskih deželah umetna gnojila; naš kmet sedaj že pozna njih veliko vrednost ter jih v veliki množini kupuje. To dejstvo so pa že pričeli izkoriščati brezvestni trgovci, ki računajo na kmečko nerazsodnost, ter po svojih agentih za drag denar vsiljujejo kmetom umetna gnojila, ki so predvsem odločno predraga, bržkone pa naravnost sleparska; oni niti ne povedo, iz česa so, ne jamčijo za vsebino in se ne brigajo, če so sploh primerna.

V rokah imamo naročilni listek kmeta iz kamniškega okraja od agenta neke praške tvrdke na 300 kg umetnega gnojila S L po 11 K 40 h, in na 100 kg umetnega gnojila L H po 9 K 100 kg. Kakšna in iz česa sta gnojili S L in L H, kje naj se rabita, na travniku ali na njivi, za katero rastlino in v katerem času? Prodaja umetnih gnojil, ne da bi se jamčilo za vsebino, je navadno sleparstvo, zato kmete nujno svarimo pred agenti z umetnimi gnojili. Pokažite vsakemu takemu agentu prav odločno vrata. Zavedni kmetje pa poučujte svoje manj zavedne sosede.

Pri kmetijski družbi dobi vsakdo vsakovrstna umetna gnojila zajamčene kakovosti, in sicer veliko ceneje, kakor jih sploh agent more ponuditi, celo če res prodaja pošteno blago.

Le zahtevajte od takega agenta, da Vam pismo no naznani pravo ime gnojila (ne zaznamovano z izmišljenimi črkami), da pove, iz česa obstoji, da jamči za %, fosforove kisline, kalija ali dušika in da se zaveže plačati kemijsko preskušnjo, ki bo njegove pismene napovedbe potrdila, in videli boste, kako hitro izgine iz hiše ter se takoj odreče vsaki kupčiji. Pri fosforovi kislini superfosfata mora povedati, koliko je v vodi raztopne, pri fosforovi kislini Tomasove žlindre in kostne moke pa, koliko je v citronovi kislini raztopne. Mimogrede naj omenim, da so sirovi fosfati, ki imajo pač v sebi fosforovo kislino, a ta se v zemlji ne raztopi, zato so taki sirovi fosfati pač poceni, niso pa zanič, a brezvestni trgovci jih prav drago prodajajo za polnoveljavna fosforovokisla umetna gnojila.

Umetna gnojila, njih porabo in kupčijo z njimi je treba poznati, drugače je prevara in sleparija neizogibna, zato kmetje najbolje storite, če se z agenti niti v pogovor ne spuščate ter se ravnote po naših navodilih in umetna gnojila kupujete pri c. kr. kmetijski družbi, ki jamči za vsebino redilnih snovi in sploh za vse tisto, kar svojim udom priskrbuje.

Kranjska deželna vinarska zadruga v Ljubljani.

Po inicijativi deželnega odbora kranjskega se je ustanovila deželna vinarska zadruga, r. z. z. o. z. v Ljubljani. Da se bo moglo z delovanjem te zadruge čimprej pričeti, sklicuje osnovalni odbor na četrtek, 22. t. m. občni shod, da se izvoli stalni odbor, sestojec iz 14 udov, da se bodo nabirali zadrugi udje ter da se pojasni pomen in smoter te zadruge. Shod se bo vršil v Ljubljani, in sicer z ozirom na oddaljene interese in gostilničarje popoldne ob treh najbrž v hotelu „Union.“ — K temu shodu se že sedaj uljudno vabijo vsi vinogradniki, razne korporacije, gostilničarji in drugi interesi iz vinorodnih in nevino-rodnih krajev kranjske dežele, ki jim je na tem, da se taka zadruga ustanovi na krepki podlagi. V kratko pojasnilo in navodilo vsem interesentom navedemo tu 4 glavne točke zadrugi, ravno kar potrjenih pravil, in sicer § 2., 3., 4. in 7.

§ 2. Namen te zadruge je, pospeševati napredek in razvoj vinarstva z nakupovanjem in s prodajo kranjskega vina ter drugih kranjskih vinskih pridelkov svojih udov; dalje posredovati vinsko kupčijo s pomočjo vinskih potnikov, z napravo zadrugi kleti, s priredbo in z ustanovitvijo vinotočev, vinskih semnjev in razstav, javnih vinskih poskusov, reklamnih odborov itd. na Kranjskem sploh in po možnosti tudi izven Kranjske.

Uvesti vse vinarske in kletarske potrebščine in pripomočke v povzdigo vinstva in prometa z vinskimi pridelki kranjskih vinogradnikov.

§ 3. Za ude se v prvi vrsti sprejemajo kranjski vinski pridelovalci in vsaka druga fizična in juridična oseba, katerih dosedanje delovanje jamči za prospeh zadrugi podjetja.

§ 4. Priglasenec postane zadrugi in dobi šele tedaj pravno moč, ko je od odbora sprejet in ko plača vpisnino, ki znaša 10 K, ter vsaj en delež.

§ 7. Delež znaša 20 K avstr. veljave.

Vsak zadrugi mora imeti vsaj en delež; s privolenjem načelstva jih pa ima lahko tudi več. Vsak zadrugi jamči s trikratno vsoto priglasenih deležev.

Zadruga se bo prvo leto omejila na povzdigo vinske kupčije le s posredovanjem med pridelovalci in uživalci, da nastavi svoje vinske potnike, ki bi potovali po Kranjskem, Koroškem, Zg. Štajerskem, Moravskem, Češkem, Gališkem in po Bukovini; dalje z otvoritvijo in s primernim zalaganjem vinotočev v mestih, ki so posebno pripravna za kranjska vina. Osrednja klet se za sedaj v Ljubljani iz raznih ozirov ne more še napraviti, pač pa se ustanovi več krajevnih vinskih zadrug in krajevnih posredovalnih odborov, ki bodo v zvezi z deželno vinarsko zadrugo v Ljubljani.

Kdor misli pristopiti kot ud zadruge, naj pride k občnemu shodu dne 22. t. m., ali pa naj naznani svoj pristop za sedaj osnovalnemu odboru v Ljubljani, navedši natančen naslov, značaj (posestnik, gostilničar itd.) in število deležev. Čim več se jih že sedaj priglasijo, tem gotovejši bo dober uspeh. Istotako se lahko tudi že sedaj prigrasijo oni vinski potniki, ki bi hoteli potoovati po gori navedenih kronovinah. Ti morajo naznani, katerih jezikov so zmožni in kakšno plačilo zahtevajo. Pristop in ponudbe se morajo pismeno prijaviti pod naslovom: Pripravljalni odbor deželne vinarske zadruge v Ljubljani (Deželni odbor).

F. Gombač.

S katerimi tujimi pasmami naj prekrizujemo na Kranjskem goved.

Naša goved se je s pomočjo prekrizovanja z biki tujih pasem že popolnoma prelevila; z umno vzrejo moremo novorojene živali narediti razmeroma dobre in z umno odbiro moremo naše črede še izdatno izboljšati. Ta izboljšanja pa imajo svoje meje, ki jih moramo prekorajiti, kajti gospodarske razmere nas silijo stremeti po boljših uspehih, ki jih moramo hitro doseči. Hitrost v izboljševanju svoje govede pa dosežemo, kakor sem že zapisal, z vcepljenjem stalnih in dobrih podedovalnih lastnosti, in sicer edino le potom prekrizovanja s plemensko živino dobrih in primernih govejih pasem.

Preden se živinorejec odloči za pasmo, ki bo z njo svojo čredo prekrizoval, mora biti v marsičem na jasnem. Predvsem mora imeti svoj cilj, ki mu ga ne začrtajo le domače gospodarske razmere (tla, krma, omogočeno gospodarjenje, podnebje itd.), temveč gospodarske in tržne razmere sploh, kajti on ne redi živine za zabavo, ampak zaradi dobička.

Kakšen cilj imej torej naša govedoreja?

Kranjska se v primerjalnem zemljepisju sploh napačno presoja in od tod izvira tudi napačna sodba, ki se izpeljuje iz statističkih podatkov, posebno z ozirom na kmetijstvo. V naši deželi je polovica površine gozdov, ki pri živinoreji skoraj nič ne hodijo v posev. Druga polovica pa tudi ni samo obdelana zemlja; obstoji sicer tudi iz vinogradov, ki ne dajejo krme, pač pa potrebujejo veliko gnoja; a obstoji iz mnogo tisoč hektarov pašnikov, ki so kot taki pač v katastru vpisani, a niso veliko boljši od pušč (na Krasu in tudi v kočevskem okraju); iz planinskih pašnikov, ki dajejo le nekaj tednov nekaj paše, in iz hribovskih senožeti (rovtov, košenic itd.), ki z enim mahljajem kose ne dajo toliko trave, da bi se z njo kosa obrisala. Če vzamemo za površino, ki resnično kaj pomembnega rodi, travnike in zemljo, ki je pod plugom, potem šele pridemo do zaključka, da je kranjska dežela v Avstriji ena najbolj

obljudenih (seveda primerjaje število prebivalstva z z rodečo zemljo) in da se v deželi razmeroma jako veliko živine redi. Naša kmečka posestva so pa silno majhna in vrhatega neverjetno razkosana (naša graščinska posestva tudi večinoma niso večja kakor boljše kmetije na Češkem ali Ogrskem), nedostaja nam delavnih sil (zlasti poslov), stalnega kmečkega delavstva sploh nimamo, zato so delavci silno dragi, istotako vse gospodarske potrebsčine, izkratka: **Malokje se tako drago kmetuje, kakor na Kranjskem.**

Kmetovanja sicer pri nas res ne moremo še imenovati splošno umnega, celo ne vzornega, **vsekako je pa naše gospodarjenje prav zelo intenzivno**, in nikakor ne ekstenzivno, kakor se mnogokrat domneva, celo od strokovno naobražene strani.

Mina Kranjskem kmetujemo intenzivno; dejstvo, da denarni učinek ni primeren, nas v tej sodbi ne sme omajati; vzroki temu tiče drugje, kar na tem mestu ne kaže razmotrivati.

V intenzivno gospodarstvo pa sodi goveja pasma, ki mu je primerna, in s tega stališča nam je presojati, za katero pasmo v svrhu prekriževanja govedi se nam je odločiti, oziroma kateri cilj imej naša govedoreja.

Najdobičkonosnejša je vzreja plemenske govedi, zato imejmo ta cilj vedno pred očmi, a plemenska goved se ne da ceno vzrejati; imeti je treba veliko strokovnega znanja, in če naj se plemenska goved primerno drago vzreji tudi dobro, t. j. drago prodaja, mora biti na glasu, mora že biti sloveča. Dober glas govedi pridobiti pa ni tako lahko in ne gre hitro. Postanimo umni živinorejci in upajmo, da pride še čas izvoza plemenske govedi tudi za Kranjsko, saj v doglednem času mora Balkan postati mogočen kupec za tako goved in mi smo mu blizu, a ne smemo se pustiti prehiteti od Ogrske in Hrvaške. Silno se pa moti tisti, ki misli, da bomo mi kdaj izvažali kot plemensko živino gornještajersko sivo živino, ki je le za ekstenzivne razmere, dočim so že Ogri na najširši podlagi zasnovali rejo pisane (simodolske) govedi in jim tudi že Hrvaška sledi.

Cilja, vzrejati plemensko živino za izvoz, nikoli ne smemo pustiti iz oči, a mislimo tudi na današnje razmere. Pri našem intenzivnem gospodarjenju je zgolj produciranje mesa, t. j. vzreja živine, ki se prodaja le po mesarski ceni, očitna izguba. Mi moramo v naših kmetijah rediti zgodaj godno, rastno, ješčo in lepo oblikovano živino, ki je dobra za vprego, kolikor je za nas potrebno, ki je mlečna in ki se da hitro opitati.

Vsaka teh treh rabnosti bodi zadostna in od vsake posebej naj ena prevladuje drugi dve, kakor ravno dotične krajevne razmere zahtevajo.

Na Kranjskem vzrejati počasi razvijajočo se živino, ki ima edino le prednost, da daje izborne vprežne vole, je gospodarska blaznost. Tisti posestnik, ki je v prvi vrsti voznik, se ne more imenovati kmetovalec in prav gotovo ni živinorejec. Dober kmetovalec postane na kmetiji, ne pa na cesti. „Furmani“ še nikdar niso pospeševali živinoreje in je ne bodo; prepričajte se koder hočete, najzanemarljivejši kmetije imajo ti ljudje. Dobri vprežni voli za „furmansko“ obrt se vedno ceneje kupijo kakor doma vzrede. Sicer pa, kdo bo danes v XX. stoletju, v času železnic, elektrike in bencina še mislil na „furanje“ z volmi, ko v naglici, ki se z njo vrši promet, črnogledci že hitrejšemu konju prerokujejo zadnje ure na cesti! Vprežna živina se bo še vedno

rabila, a vprežna porabnost pri govedi je za danes postala važna skoraj le za dom in ni več tako imenitna, da bi jo stavili nad rastnost, ješčnost, mlečnost in hitro pitanje.

Proč torej s starokopitnimi nazori in vzrejammo goved, primerno našim novim razmeram, postanimo tudi trgovci ter imejmo živinorejo, ki nese!

Naloga umnega kmetovalca bodi vzrejati goved, ki daje zadosten užitek, in s tega stališča mu je presojati pasme, ki jih izbere za rejo ali za prekriževanje v svrhu zboljšanja svoje črede.

Iz vzrokov, ki mi jih na tem mestu ni treba razmotrivati, hodijo v poštev le hribovske in dolinske pasme, ne pa nižavske, dasi stem ne trdim, da bi nižavska kri, do gotove meje pretočena v našo goved, morala škodovati. Prišel je na pr. pred kakimi 35 leti eden ali sta prišla dva bika in več holandskih krav na Kranjsko, katerih sledovi še danes niso iztrebljeni. Črnobela lisasta vnanjost kože in izborna mlečnost te stare in silno konstantne pasme se vzlic mnogokratnemu prekriževanju z domačo govedjo nista dala iztrebiti, kar bodi svarilo gotovim „strokovnjakom“ izrekati prenagljene sodbe o degeneraciji tujih pasem vsled „kranjskega“ podnebja; narobe, jaz sem poznal in še poznam nekaj teh krav, potomk takratnih čistokrvnih holandcev, ki glede vnanjih oblik niso nič slabše od domačih — skoraj bi smel govoriti o zboljšanju oblik — a izborna mlečnost je ostala. Živinorejski zakoni o podedovanju, o konstanci in o atavizmu so tukaj podprti z velezanimivim zgledom, kakršen se redkokrat v praksi vidi.

Pri tej priliki naj še nekaj omenim. Semintja se nahaja kaka domača krava, ki je izredno dobra molznica, največkrat edinka v hiši kakega kočarja ali kakega vaškega obrtnika. Takoj nastane hrup v krogu „pseudostrokovnjakov“, katerim je dal Bog s službo tudi razum, ter kriče: Glejte, kako dobra je domača goved, čemu uvažati v deželo tuje pasme! Le počasi, ena lastovka še ne naredi pomladi in v ječah niso sami hudodelci, so tudi po krivem obsojeni! Kdo pa vé, odkod izvira taka izborna molznica? Ali niso lahko v njej podedovane lastnosti tuje krvi, ki so vsled boljše oskrbe prišle do veljave, in kdo ne vé, da se v hišah pametnih kočarjev in razmeroma imovitih vaških obrtnikov kravam-edinkam navadno z večjo ljubeznijo streže, kakor v hlevih večjih posestnikov, ki morajo vse prepušiti brezvestnim poslom. Take krave le spričujejo, da so v naši domači živini že zasnovane dobre lastnosti, ki so podedovane in se prav gotovo niso kar naenkrat sameodsebe naredile; z umno oskrbo se je le zbudila dobra lastnost izborne mlečnosti, ki je bila latentna. Kakšna je pa stalnost v podedovanju mlečnosti take krave, ki je lahko le atavistiški pojav, ki pri zarodu tako hitro lahko izgine, kakor se je pokazal, celo če se plemeni z bikom iz nemlečnega zaroda, pa lahko vsakdo izračuni.

Dobra bo naša goved, kadar bo rastna, zgodaj zrela, lepih vnanjih oblik in ješča; ki bo v pokrajinah, kjer je mlekarstvo doma, mlečna, povsod se bo pa lahko pitala in bo toliko dobra za vprego, kakor je našim gospodarskim razmeram potrebno, ne da bi se mislilo na zaslužek na cesti kot poglavitni vir dohodkov od živine.

Ktere goveje pasme so torej primerne za Kranjsko?

Našo deželo delimo v Gorenjsko, Dolenjsko in Notranjsko. Ta delitev je pa pravzaprav le politiška, kajti z živinorejskega stališča imamo na Gorenjskem pokrajine, slične notranjskim in dolenjskim, in enako

tudi narobe. Čisto zase so gorenjske alpske pokrajine s svojimi planinskimi pašniki, zase je Kras, bodisi gol in burjav in na drugi strani obraščen in neburjav, ter Vipavska dolina.

Na Gorenjskem je danes večinoma razširjena pincgavska pasma, kamor prihajajo že 40 let čistokrvni biki te pasme. Goved v tej pokrajini je vsaj po barvi že skoraj popolnoma zenačena, kar gre največ na račun dejstva, da ima pisana pincgavska pasma za podlago starodavno pleme z veliko konstanco v podeževanju barve. Tudi na Dolenjsko in Notranjsko so se v istem razmerju skozi 40 let uvažali sivi biki. Če pa tamošnja živina ni zenačena po barvi, je pač nekaj krivo pritiskanje pincgavske živine v te pokrajine in prav malo uvažanje bikov drugih pasem do pred 10 leti; največje pa vzrok dejstvo, da za prekrizevanje rabljeni muricodolski in pomurski biki niso svojo manjšo podedovalno silo prodrli in odločno niso tako zenečevalno učinkovali kakor pincgavci na Gorenjskem. Pred desetletji je bil na Gorenjskem tudi velik odpor proti pincgavski pasmi, a ta opor se je polegel, in danes mirno lahko trdimo, da se je pincgavska pasma na Gorenjskem sponesla. Za seboj imamo štiridesetletne izkušnje, in kar se da s to pasmo doseči, to je skoraj doseženo; če ni vse tako, kakor bi lahko bilo, pač ni kriva pasma ali nezadostno število vpeljanih čistokrvnih pincgavskih bikov, temveč napake pri vzreji govedi.

Pincgavska pasma (*bos taurus brachycephalus salisburgensis*) je ena največjih in najtežjih hribovskih pasem, a v njej se nahajajo tudi manjše in lažje vrste, ki so pa menda le produkt slabše vzreje. Pincgavska pasma je morda najboljša avstrijska pasma, je precej mlečna, se razmerno lahko pita in daje prav dobre vprežne vole. Njene oblike pač niso povsem vzorne — to je njena slaba stran — in istotako pincgavska živina razmerno počasi zori in rase. **Brez zadostnega pregibanja na prostem, brez zadostnega uživanja svetlobe in brez redne paše od pomladi do jeseni pa tudi pri pincgavski pasmi ne bo nikoli pravega uspeha.** Plemenske govedi pincgavske pasme brez teh predpogojev ne bomo nikdar vzrejali, in tisti, ki je nasproten simodolski pasmi, mora biti iz ravno tistih razlogov proti pincgavski pasmi. Sovražnikom simodolske pasme pa bodi povedano na uho, da je pincgavska pasma nastala iz križanja lisaste solnograške prvotne živine ali iz tiste, ki je danes znana pod imenom „ciler-talska“, in sicer s simodolskimi biki, kajti zgodovinsko je dognano, da so solnograški škofje kot vladarji na Solnograškem od l. 1690. do 1740. dajali podpore kmetom za nakup simodolskih bikov v Švici. Ne bom se motil, če trdim, da je tisto, kar povzdiguje pincgavsko pasmo nad druge avstrijske goveje pasme, največ posledica vcepljene simodolske krvi.

Ni moj namen spuščati se v podrobnejše razmotrivanje, v koliko je pincgavska pasma bolj ali manj primerna za Gorenjsko in če bi je ne kazalo z drugo nadomestiti, ker to vprašanje ni na dnevnem redu. Imamo jo, dobra je, torej ostanimo pri njej in skušajmo z boljšo vzrejo in s plemensko odbiro vzbuditi in privedi do veljave njene prirojene vrline. Nespodbita je pa resnica, da je pincgavska pasma v marsičem slabih telesnih oblik, da je izbirčna glede krme, da prepočasi dozoreva in prepočasi rase. Za idealno ne smatram to pasmo, zlasti ne za poljanske pokrajine gorenjskega

savskega porečja od Radovljice dol do Ljubljane in od Kranja po polju do Kamnika in za kamniško polje.

Naša naloga bodi z umno vzrejo z vpeljavo sveže krvi pincgavsko goved na Gorenjskem zboljšati, česar pa pri najpridnejšem delu in če imamo za predpogoj zadostno število umnih živinorejcev ni doseči v par letih; potrebna so desetletja. Dandanes je pri nas moderno postati kmečki rešitelj in se v časnikih kazati strokovnega frazerja, sčimer se pa ljudje le begajo in se jim daje potuha, da domnevajo bogve kakšni živinorejci so že, dasi so komaj šele spregledali in so glede cenitve paše še celo znatno nazadovali. Ali ni nad vse smešno vpiti, kakšen napredek se je pri živinoreji že v teku enega leta pokazal, ker so nekje kupili za širono pokrajino par čistokrvnih bikov in nekaj junic ter krav pincgavske pasme?! Revčki! Ko bi vedeli, kako dolga je pot do cilja in kakšne ovire delajo na tem potu razne okoliščine, ki se ne dajo kar na mah in na preprosto povelje odpraviti. Cele knjige se lahko o tem pišejo. Podam le en poučen in praktičen zgled, kako malo se da pri zboljšanju govedi doseči v kratkem času, če so tudi vsi predpogoji dani.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 233. Ker imam malo hlevskega gnoja, mislim pognojiti strnišeni repi poleg s hlevskim gnojem tudi z umetnim. **Kakšen umeten gnoj prija strniščni repi**, koliko ga je vzeti in kje se dobi? (A. J. v P.)

Odgovor: Če boste gnojili strniščni repi vsaj nekoliko s hlevskim gnojem, dali ji boste prepotrebne dušika in Vam torej ni zanj skrbeti potom gnojitve s kakim umetnim dušičnatim gnojilom. Poleg dušika pa mora repa dobiti v zemlji tudi dovolj fosforove kisline in kalija, zato Vam priporočamo gnojiti na ha s 300 kg superfosfata in z 200 kg kalijeve soli. Na mernik posetve se vzame desetina te množine. Vsa umetna gnojila dobite pri naši družbi. Cene in vse, kar Vam je potrebno vedeti, najdete v družbenih vesteh v vsaki številki „Kmetovalca“.

Vprašanje 234. Ali se da modra galica hraniti čez zimo v vlažnih prostorih; ali se morda v njih ne pokvari? (J. G. v Š.)

Odgovor: Modra galica se da neomejeno dolgo hraniti in tudi v vlažnih prostorih se ne pokvari. Tudi mokrota ji pravzaprav ne škoduje; če je shramba naravnost mokra, morete pač trpeti škodo, če se modre galice kaj raztopi in potem razstopina odteče.

Vprašanje 235. V mojem vodnjaku, ki je iz cementa in polen vode, je vse polno nekih uši, da kar vse miglja in je voda iz njega naravnost negnusna. **Od kod je prišel ta mrčes v vodo in kako se vodnjak osnaži?** (J. M. v N.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete uši v vodi v Vašem vodnjaku, bodo bržkone čisto navadne povodne bolhe. Te bolhe, in sploh kar je živega v vodnjaku, se more v vodi le tedaj zaploditi, če so v njej organske (rastlinske in živalske) snovi, ki razpadajo in potem s temi snovmi ali z njihovimi razkrojenimi izdelki dajejo raznim mrčesom potrebno hrano. Povodne uši pač delajo vodo negnusna, a človeškemu zdravju niso škodljive. Predvsem je vodnjak dobro osnažiti in sploh skrbeti, da ne pridejo vanj omenjene snovi, potem razni povodni mrčes ne bo imel hrane in se ne bo mogel razmnoževati. Včasih je kak vodnjak težko korenito posnažiti, in v tem slučaju je dejati v vodo primerne množino soli, vsled česar povodni mrčes pogine, ker ne more v slani vodi

živeti. Seveda je potem treba čez nekaj časa dovolj vode izčrpati, da je zopet pitna.

Vprašanje 236. V svoji trtnici imam vse polno mravljišč, vsled česar se je že marsiktera cepljenka posušila. **Kako odpravim iz trtnice nadležne mravlje?** (J. S. v L.)

Odgovor: Mravelj iz trtnice ne odpravite drugače, kakor če mravljišča razderete, mravlje po možnosti uničite ter jim napravljanje novih mravljišč otežkočite. Mravljišča se odgrebejo in s kropom polijejo. Krop uniči veliko množino mravelj. Prav dobro je semtertja v trtnici, zlasti na mestih, koder delajo mravlje mravljišča, zakopati v zemljo mrtve ribe, ki potem gnijejo in s svojim smradom daleč naokoli vse mravlje preženo. Če ne morete dobiti v bližini takih malovrednih rib, dosežete enak uspeh tudi s starimi slaniki (arniki), ki jih v vsaki prodajalni dobite za nizko ceno.

Vprašanje 237. Odkod prihaja, da moram včasih smetano v pinji mestiti 2—3 ure, preden se maslo naredi? Smetana je od samega sladkega mleka in stoji 10 do 48 ur. (I. F. v G.)

Odgovor: Maslo se mora v pinji umesti v 20—60 minutah, pri kisi smetani povprečno v 30 in pri sladki smetani povprečno v 45 minutah. Kakorhitro se maslo v pravem času ne umede, že nekaj ni v redu, bodisi da smetana nima prave toplote, da se pinja prepočasi ali prehitro goni, da smetana ni prav skisana, ali je pa kaka napaka v mleku, ki more priti od krme ali pa od gliv v mleku. Vi pinjite kisló smetano, in ta se pravilno umede če ima 12 do 15° C. Če pri Vas ni vzrok predolgemu pinjenju kaka napaka v smetani, potem bo bržkone vzrok neprimerna toplota. Shladite smetano pred pinjenjem vsaj na 10° C in denite potem shlajeno smetano v mrzlo pinjo.

Vprašanje 238. Moji mladi plemenski prasiči so močno glistavi, da nočejo skoraj nič jesti; kar po 2 do 4 gliste pridejo naenkrat od prasiča. Ali glistavi prasiči res niso ozdravljivi, in če so, s čim naj jih zdravim? (A. M. v S.)

Odgovor: Prasiči morejo imeti več vrst glist in se glistavost vedno in večinoma lahko ozdravi. Glistavi prasiči naj predvsem stradajo, in potem jim je pokladati kot domača zdravila kisló mleko, želod, kisló zelje, nezrelo sadje ali redkvico. Najbolje se je pa obrniti do živinozdravnika, ki zapiše sredstvo, ki gliste prav hitro prežene, in da navodilo, kako je sploh ravnati z glistavimi prasiči. Dandanes imamo namreč imenitna in hitro učinkujoča sredstva proti glistam, ki se pa dobe le na živinozdravnikov recept v lekarni.

Vprašanje 239. Odkod prihaja, da je ena mojih krav zelo ovčičava, dočim so vse druge zdrave, dasi vse enako oskrbujem in krmim? Bolne krave se koža tako trdo drži, da je ni mogoče z roko privzdigniti. **Kako je zdraviti ovčičavo kravo?** (A. K. v Št. L.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete ovčičavost krave, je kožna bolezen, ki prihaja od ponovljenega prehlajenja kože, od pokladanja praznih ali pokvarjenih krmil, od nezadostnega snaženja i. t. d. Vsekako je bržkone tudi domnevati, da so bolni živali, ki posredujejo presnavljanje. Predvsem je dognati vzrok bolezní in tega najprej odstraniti. V pričetku bolezní pomaga, če se bolna žival večkrat na dan dobro s slamo odrigne ter se ji dajo reči, ki pospešujejo prebavljanje in delovanje kože. Tako domače sredstvo so na pr. brinove jagode. Kakorhitro je pa žival že močno shujšala in se kažejo znaki vodenice, je pa navadno vsako zdravljenje zaman. Edino pravilno je poklicati živinozdravnika, ki kravo preišče in vpelje pravilno zdravljenje.

Vprašanje 240. Imam dve leti staro omaro iz jelševega lesa, ki je že popolnoma črviva, da je luknjica pri luknjici. **Kako se prežene črv iz lesa?** (A. K. v Št. L.)

Odgovor: Če je omara že vsa črviva, tako ni veliko vredna in je škoda za vsak trud z uničevanjem črva, ki je ličinka kukca ali trdoglavca. Tako omara je najbolje sežgati, da se kukec ne zaplodi tudi v drugo hišno opravo. Kukca v napadenem lesu skoraj ni mogoče zatreti. Toliko je gotovo, da se najrajši zavrže v les, ki ni bil popolnoma suh. Priporočajo napadeni les mazati z živosrebrnim sublimatom, pa tudi petrolej utegne služiti. Dobro sredstvo je, v luknjice, kjer se nahaja še črv, vlití bencin, a to ni tako lahko, kajti poprej je iz teh majhnih luknjic izgnati zrak, drugače ne more bencin noter.

Vprašanje 241. Te dni hodi pri nas okoli kmetov neki agent z umetnimi gnojili in lovi naročila nanja. Nekaj se mu jih je vsedlo, a sami ne vedo, kaj so kupili. Poslal sem Vam en naročilni listek, morda iz njega kaj posnamete. Bojim se, da so ljudje s temi gnojili osleparjeni, zato Vas prosim za Vaše mnenje. (I. V. v R.)

Odgovor: Iz naročilnega lista se ne da prav nič posneti kakšna umetna gnojila so kupljena, kajti gnojila so kar pre, prosto s črkami zaznamovana, in je to povod, da se takoj lahko misli na kako prevaro. Mi poznamo vse avstrijske tvornice umetnih gnojil in velike trgovine z umetnimi gnojili, a praška tvrdka, zapisana na naročilnem listu, nam je povsem neznana in je bržkone kako zakotno podjetje, ki z agenti na sleparski način lovi nevedne kmete. Nobena avstrijska poštena tvrdka, ki se peča z umetnimi gnojili, ne prodaja na tak način nadrobno po agentih umetna gnojila. Z ozirom na to Vaše vprašanje smo priobčili v tej št. „Kmetovalca“ poseben spis „Ne kupujte umetnih gnojil od agentov“!

Vprašanje 242. Ali mora glavni dedič plačati vse dolgove umrlega, če je dedščino prevzel; in če dedščina ne zadostuje, ali jih mora sam iz svojega plačati? Omenjam, da je glavni dedič nedoleten in da je varuh v njegovem imenu dedščino prevzel. (J. F. v E.)

Odgovor: Če je glavni dedič dedščino brezpogojno prevzel, tedaj je plačnik za vse dolgove umrlega; in če zapuščina ne zadostuje v pokritje dolgov, jih mora sam iz svojega plačati. Varuh sme za svojega varovanca brezpogojno dedščino nastopiti le s privolitvijo nadzorstvene oblasti, drugače je on odgovoren za škodo, ki se varovancu zgodi. Če je sodišče lehkomišelnó dovolilo varuhu nastopiti dedščino za nedoletnega in se končno izkaže, da zapuščina ne pokrije dolgov, potem je varuh sicer prost vsake obveze, mogoča je pa sindikatna tožba proti dotičnemu sodišču v varstvo nedoletnega. Tako je kratko in splošno odgovorjeno na Vaše vprašanje; za Vaš poseben slučaj pa morete dobiti zadostna pojasnila le pri kakem pravniku, ki upošteva vse okoliščine, ki seveda nam niso znane.

Vprašanje 243. Ali je dobro gnojiti na vrtu s pepelom za vse vrste zelenjadi in kdaj naj se gnoji? (J. F. v E.)

Odgovor: Pepel je predvsem kalijevo gnojilo, kajti v sebi ima 6—10 % kalija in poleg tega tudi nekaj fosforove kisline (okoli 1 %). Pepel je torej dobro gnojilo za vse vrste povrtnine. Rabiti ga je tik pred setvijo, torej navadno spomladi, a njegov učinek je enostranski, ker pepel daje zemlji v znatni množini le kalija in je torej z drugimi gnojili treba poskrbeti za dušik in za fosforovo kislino.

Vprašanje 244. Odkod prihaja, da meni ajda ni ozelenela, ki sem ji gnojil s superfosfatom? Superfosfat in ajdovo seme sem skupaj pomešal, zmočil in potem zmes raztresel, oziroma posejal. (A. G. v H.)

Odgovor: Ni čuda, če ajda pri takem gnojenju s superfosfatom ni ozelenela. Superfosfat ima v sebi močno jedke kisline, ki uničijo kaljivost semena, če se superfosfat

pomeša s semenom in potem zmoči. Voda raztopi, oziroma izluži te kisline in uniči kali. Superfosfat se mora posebej trošiti; če se pa že skupaj s semenom raztresa, se mora to storiti brez primesi vode in v suhem vremenu, da se potem superfosfat pri podvlečenju z zemljo pomeša in vsled razdelitve v zemlji ne more več tvoriti tako močne raztopine, da bi škodovala kalečemu semenu.

Vprašanje 245. Ali mora vsakdo, ki prodaja na javni dražbi, plačati 1 % od skupička v ubožni zaklad? Kako se prodajalec k temu prisili, če se plačila brani, in ali mora občina na vsak način založiti ta odstotek pri deželni ubožni blagajni? Ali mora biti plačilni nalog v to svrhu kolkovan in s kakšnim kolkom? (I. P. v P.)

Odgovor: Prisilna dražba je tako odredjena po sodišču; vsaka prostovoljna dražba se pa sme vršiti le z dovoljenjem oblasti, in sicer dražba nepremičnin z dovoljenjem sodišča in premičnin z dovoljenjem županstva. Pri vsaki dražbi gre 1 % od skupička v občinski ubožni zaklad, ne v deželnega. Če prodajalec noče plačati tega % v občinski ubožni zaklad, ga je kar preprosto naznaniti okrajnemu glavarstvu, ki terjatev eksekutivnim putem ugotovi. Plačilnega naloga za plačilo prispevka v ubožni zaklad ni treba kolkovati.

Vprašanje 246. Naš občinski odbor je sklenil, da mora župan ali njegov namestnik, ki posreduje pri kaki javni dražbi, dobiti vselej 5 K. Ali je tak sklep dovoljen, in če je, kaj je storiti, če se stranka brani plačati? (I. P. v P.)

Odgovor: Tak sklep je dovoljen na podstavi deželnega zakona z dne 3. decembra 1866, ki zadeva občinske takse. Višino občinskih taks sklene občinski odbor v svoji seji v okvirju tarife, ki je zakonu pridejana, ter mora sklep potrditi deželni odbor. Po tej tarifi sme občinski odbor skleniti takso za prostovoljno dražbo premakljivih reči ali prostovoljno vzakupdajanje nepremakljivih reči na sedežu urada ali v okolici do 4 km daljave za vsakega poldne 2—5 K, za vsake 4 km več pa 1 K 6 h in izključevalcu gre na enak način 1 K 6 h do 2 K 12 h in za vsake 4 km večje oddaljenosti 32 h. Če je sklep od občinskega odbora pravilno narejen in od deželnega odbora potrjen ter kaka stranka noče pristojbine plačati, jo je naznaniti okrajnemu glavarstvu, ki potem terjatev eksekvirira.

Kmetijske novice.

Kmetijski svet je imel 30. junija t. l. na Dunaju ustanovno sejo za III. poslovno dobo. Zasedanje je tvoril c. kr. kmetijski minister Braf. V svojem nagovoru je razvil program za novo petletno dobo za kmetijski svet. Med drugim je minister prijavil, da hoče takoj iti na preustrojitev kmetijskih šol, oziroma njih spopolnitev v tem, da se uvede na teh strokovnih šolah tudi pouk o trgovstvu, knjigovodstvu in zadružništvu, izkratka, kmetovalci morajo biti ne le vešč v pridelovanju, ampak tudi spretni v razpečevanju svojih pridelkov. Resnica je, da naše kmetijstvo premalo trgovsko ravna, zato tako bujno cvete prekupčevanje, ki lep del dobička jemlje pridelovalcem. Ko bo kmetijski stan tudi trgovsko umel ravnati, potem bo omogočeno, da bo res pridelovalec večino dobička dobival, in ne prekupovalci. Kmetijski svet je temu nazoru pritrdil in tako izvolil poseben odsek, ki se bo z ministrom posvetoval in izdelal v to potrebni učni načrt. Po opravljenju kmetijskega sveta se je ustanovil poseben oddelek za kmetijstvo in poseben za gozdarstvo. Za predsednika kmetijskemu odelku je bil izvoljen graščak Pirko in za podpredsednika komerc. svetnik Povše, predsednik naše družbe. Kmetijski svet je volil pododsek za trgovinske nagodbene zadeve, potem svoj stalni upravni odbor

(zastopnik za Kranjsko komerc. svetnik Povše, namestnik ces. svetnik Pirc), odbor za predelavo vodnega zakona, ki naj se ozira na potrebe kmetijstva (zastopnik za Kranjsko ces. svetnik Pirc). Razpravljalo se je o ureditvi s kmetijskimi delavci in o zadevi socialnega zavarovanja. — Po skupni seji je imel glasovanje kmetijski oddelek, ki je volil odbor za ustanovitev osrednje posredovalnice za razpečevanje živine ter se je posvetoval o poročilu, kako bi se dalo odpomoči vedno večjemu pomanjkanju krme. Komercialni svetnik Povše je stavil naslednji predlog, ki mu je ves kmetijski svet pritrdil. Kmetijskemu ministru se od kmetijskega sveta, zbranega na ustanovnem zboru, najnujnejše in najtopleje priporoča, da posveti vso svojo pozornost in skrb, da v ministrskem svetu izposluje potrebna denarna sredstva v pomoč onim živinorejcem, ki bodo tudi letos morali trpeti vsled občutnega pomanjkanja krme, ker je prva košnja v mnogih deželah na jugu jako pičila, pa tudi severne dežele, ki so lansko leto mogle izvažati seno v južne dežele (na Kranjsko, Spodnje in Srednje Štajersko, Primorsko, Dalmacijo), letos same hudo trpe vsled silno pičle košnje, ki komaj tretjino pridelka daje. Kmetijski minister naj utemeljuje to svojo zahtevo posebno stem, da je živinoreja najtrdnjša opora za kmetijstvo sploh, posebno pa v planinskih deželah. Kmetijski minister je ta predlog blagohotno prevzel in ga tudi obljubil izvršiti.

Zaboljšanje travnikov. V prepričanju, da je zaboljšanje živinoreje in mlekarstva neobhodno potrebno dvigniti pridelovanje dobre krme, je sklenil kranjski deželni odbor podpirati to panogo našega narodnega gospodarstva stem, da vpelje na raznih krajih dežele vzorne travnike. One korporacije, kot živinorejske, mlekarske zadruge in kmetijske podružnice kakor tudi posamezni kmetovalci, ki se za stvar zanimajo in imajo morebiti pripravne travnike na razpolago, naj se blagovolijo obrniti do 1. avgusta t. l. na deželni odbor.

Podkovska šola. Letni tečaj na podkovski šoli se ravnokar prične, vendar je še čas vstopiti. Ker je še več mest na tej šoli prostih in se tudi še več štipendij po 100—120 K odda, se opozarjajo mladi kovaški pomočniki, ki še nimajo skušnje v podkovstvu, da naj se za ta tečaj takoj zglase ter prošnje vložijo na vodstvo podkovske šole v Ljubljani.

Državni železniški svet je imel pretekle dni prvo svoje zasedanje v svoji novi sestavi. Družbeni zastopnik v državnem železniškem svetu g. družbeni predsednik in komercialni svetnik Povše je stavil predlog, da naj se zahteva zastopnika štajerske c. kr. kmetijske družbe za znižano voznino na železnica za krmila razširi na vse južne dežele, torej tudi na Kranjsko, Primorsko in Dalmacijo, kajti neovrženo je dejstvo, da bomo letos imeli vsled po lanske suši pokvarjene ruše, vsled nenavadno dolge in hude zime ter vsled mrzle pomladi še slabšo letino pri krmi kakor lansko leto in nam bo treba uvažati velike množine krme. V odpomoč glede pretečemu pomanjkanju krme je c. kr. kmetijska družba že pričela posebno akcijo, zato zlasti opozarjamo na tozadevni nujni poziv našim podružnicam, ki je objavljen med uradnimi vestmi te številke.

Važno za konjerejce. Ob priliki premovanja konj v Škofljici dne 27. julija, v Mokronogu 30. julija in 31. julija v Št. Jerneju bo uradovala nanovo ustanovljena komisija za nakup remontov (konj za vojaštvo) iz Maribora št. 8. Nakupovali se bodo konji za težko vožnjo, konji za ježo v starosti 4—7 let. Dovoljeno bo torej, da se te dni v navedene kraje v pregled, oziroma v nakup pripeljejo razen plemenskih kobil tudi drugi konji (kobile in skopljenci).

Družbene vesti.

* **Pomanjkanje krme** bo letos gotovo še večje kakor lansko leto. Treba je vse sile napeti, da se nesreča za blagostanje našega kmeta in za prospeh naše živinoreje po možnosti odvrne. Glavni odbor naše družbe se je že sedaj obrnil na c. kr. železniško ministrstvo s prošnjo za ugotovljenje najnižjih izjemnih tarifov za prevažanje krme po vseh železnicah. Potrebno je pa storiti tudi še nadaljnje korake, tako pri c. kr. kmetijskem ministrstvu kakor tudi pri c. kr. ministrstvu za notranje zadeve, in v to svrhu potrebuje glavni odbor zanesljivih podatkov o pridelku krme; zato se obračamo do vseh podružnic z nujnim pozivom, naj takoj semkaj sporoče, kako stoji z dosežanim pridelkom krme in kako kaže za bodočnost. Tozadevni poziv je objavljen med uradnimi vestmi te številke; naj ga nobena podružnica ne pregleda in naj takej semkaj pošlje tozadevno poročilo.

* **Družbena gospodinjstva šola** prične 1. oktobra t. l. nov 12 mes.čen tečaj. Razpis glede sprejema v šolo je objavljen med uradnimi vestmi te številke.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro po K 8— 19 odstotno, za 100 kg. Te cene veljajo za nadrobno oddajo v družbenem skladišču. Pri naročitvah v celih vagonih se odračunajo skladišni stroški in se torej dovoli znaten popust. V zalogi ima družba le 19 odstotno Tomasovo žlindro.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po 8 K 100 kg z vrečo vred. Pri naročitvah v celih vagonih znaten popust. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12 odstoten in sme v razmerju z gorenje ceno le 6'86 K veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13 % kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 35 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 31 K 100 kg.

* **Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, ima družba v zalogi ter jih oddaja prve po 19 K in druge po 17 K 50 h. Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunan se še posebej zaračuna za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štipami za živino.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postav-

ljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podraži, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnic, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4½	6	6½	7	7½	8
" " cm:	45	60	65	70	75	80
Cena:	K 1'20, 0'90, 1'—, 1'10, 1'20, 1'30.					

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste, podolgem žilaste, oddaja družba po 60 h. Osle so vse enake kakovosti ter so 24 do 25 cm dolge.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Nujen poziv vsem podružnicam c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Lanska dolgotrajna suša je že samanasebi močno skrčila pridelek krme, vsled česar smo lansko leto silno trpeli za pomanjkanjem krme. Lanska suša je pa vrhutega silno oškodovala rušo na travnikih in pašnikih ter je tudi pokvarila deteljiska. Že iz tega vzroka ni bilo za letos pričakovati, da se travniki, pašniki in deteljiska dobro obrasejo. K vsej nesreči sta pa prišli še dolga zima z veliko snega, ki je skoraj pet mesecev pokrival polje in travnike ter je s svojimi ledenimi plastmi rastlinsko življenje deloma zadušil, in suha, a hladna in vetrovna pomlad, ki je razvoj rastlinstva močno ovirala. Posledica temu je še manjši pridelek sene in detelje kakor lansko leto, in sedanje mrzlo vreme ovira rast otave, nadaljnjih košenj detelje in utegne zelo škodovati tudi okopavinam, ki so važen del naše krme in so lansko leto dale dober pridelek. Nadejati se nam je torej izredno slabe letine giede krmskih rastlin, ki bo še občutnejša z ozirom na dejstvo, da smo v letošnjo pomlad stopili brez stare zaloge krme in da se je veliko trave in detelje v sili moralo pokositi za zeleno klajo, namesto za seno.

Nesreča za našo živinorejo utegne postati usodopolna, zato je treba storiti vse korake, ki nevarnost vsaj deloma morejo odvrniti.

Potrebno bo enako kakor lansko leto uvesti pomožno akcijo ter se je že sedaj obrniti na vsa ministrstva, ki pridejo v poštev, za izdatno podporo. Če naj se pa doseže kaj uspeha, se mora dokazati potreba, in v to svrhu potrebuje podpisani glavni odbor natančnih poročil, kako stoji z letošnjo letino v posameznih pokrajinah naše dežele.

Obračamo se z nujnim pozivom na p. n. načelnštva vseh družbenih podružnic, z nujno prošnjo, naj nam nemudoma sporoče, za koliko odstotkov približno manj sene in detelje se je letos pridelalo v primeri z lanskim letom in v primeri s povprečno letino in kakšne so nade glede pridelka otave, nadaljnjih košenj detelje, kako stoji s peso in kako s krompirjem, ki vsled sedanjega vremena pač bujno poganja steblovje, a že sedaj poganja izrastke in preti nastaviti malo gomolja.

Nujno prosimo takoj zadostnih in obširnih podatkov.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske za l. 1908. dne 5. julija t. l. v Ljubljani.

Občni zbor se je vršil v dvorani »Mestnega doma« ter je bila udeležba izredno velika, kajti došli so zastopniki skoraj vseh podružnic in poleg njih veliko število udov sploh. Navzočih je bilo gotovo nad tristo udov in med njimi mnogo državnih in deželnih poslancev.

Občnemu zboru je predsedoval družbeni predsednik gospod komercialni svetnik Povše in c. kr. deželno vladno je zastopal deželnovladni svetnik Laschan vitez pl. Moorland.

Ob 9 dopoldne je družbeni predsednik otvoril zborovanje z nagovorom, pozdravljajoč mnogoštevilno došle ude in posebej zastopnika c. kr. deželne vlade. V nadaljnjem svojem nagovoru je predsednik razmotrival naloge in cilje družbe ter se je oziral na plodonosno družbeno delovanje v minulemu letu. Družba šteje 8000 udov, število, ki najbolj spričuje, da se delovanje družbe v prizadetih krogih priznava. Predsednik se je skliceval na družbeno delovanje v letu 1908., ki bo o njem pozneje poročal družbeni ravnatelj, in je zatrjeval, da hoče družba tudi v prihodnje vsestransko delovati v prosep kmetijstva. Pri vpeljavi umetnih gnojil in pri zboljšanju živinoreje gredo družbi naravnost vse zasluge. Priskrbovanje dobrih semen, sadnega drevja in drugih gospodarskih potrebščin je med udi našlo polno priznanje in družbeni denarni promet je dosegel vsoto okroglih K 5.000.000. — Vsekdar se družba briga za nujne gospodarske zadeve in ravnokar uvaja obširno akcijo za zboljšanje travnikov in za razširjeno pridelovanje krme sploh, sčimer se bo dalo odpomoči splošnemu pomanjkanju krme. Predsednik je opozoril tudi na svoj predlog v državnem kmetijskem svetu glede pomoči, ki naj jo dobi dežela zaradi pomanjkanja krme, ki utegne biti še silnejše kakor lansko leto. Vedno hujši je pritisk, da se odpro državne meje uvozu tuje živine in tujega mesa, in stem nastopa nova nevarnost naši živinoreji; zato je važno, da se kmetovalci tesno združijo na odpor v varstvo in obrambo svojih koristi. Slednjič je predsednik sklenil svoj nagovor s trikratnim slava- klicem na Njegovo Veličanstvo presvetlega cesarja, ki so se mu navdušeno pridružili vsi navzoči.

Deželnovladni svetnik Laschan vitez pl. Moorland je pozdravil zborovalce v imenu c. kr. deželne vlade, ki vedno stremi za tem, da pospešuje koristi kmetijstva z vsemi silami, in je želel občnemu zboru najboljšega uspeha.

Družbeni ravnatelj ces. svetnik Pirč, je poročal o družbenem delovanju v letu 1908. ter je predlagal, naj se poročilo vzame na znanje ter naj se izreče zahvala c. kr. deželni vladi, deželnemu odboru in kranjski hranilnici za podpiranje družbenega stremljenja. Pri razpravi o družbenem letnem poročilu se je vnela živahna debata. (Poročilo posebej priobčimo v »Kmetovalcu«.)

Gosp. Domicelj, zastopnik podružnice v Zagorju na Krasu, je v poročilu pogršal pomožne akcije proti pomanjkanju krme v lanskem letu, dasi bi bila kmetijska družba po njegovem mnenju v prvi vrsti poklicana, da bi bila to akcijo v roke vzela in jo izvršila. To se pa ni zgodilo; nasprotno, družba je to nalogo odklonila in, kakor se čuje, se je celo izrekla, da je izvršitev vse akcije prepustiti »Gospodarski Zvezi«. — Predsednik Povše je izjavil, da kmetijska družba vsled svojih nezadostnih sil ni mogla te naloge prevzeti in izvršiti, drugače je pa bilo le umestno, da se je zadeva enotno izvršila.

Gosp. Kuralt, zastopnik podružnice v Št. Jurju, je menil, da je bilo dovolj delavnih sil na razpolaganje, saj je bil celo en uradnik hipoma odpuščen, in je vprašal, kaj je bilo temu povod. Na to vprašanje je odgovoril družbeni ravnatelj, sčimer se je vprašalec zadovoljil.

Gosp. dr. Žerjav je izjavil, da se ne namerava vmeševati v razpravo glede dobave krme, dasi je g. predsednik sam priznal, da je družba priskrbovanje krme odklonila le iz udobnosti.

(Ugovori.) Pač pa mora govoriti o načinu, kako je bil sklican letošnji občni zbor. Doslej je bil običaj, da je bil občni zbor vedno na četrtek, da se je dala prilika prisostvovati učiteljstvu, ki je eden najvažnejših činiteljev za procvit družbe. Letos se je menda namenoma izbral pondeljek, da se onemogoči prihod učiteljstva. To je demonstracija. V zmislu družbenih pravil se mora družbeni občni zbor najmanj 14 dni prej sklicati v družbenih glasilih, kar se pa letos ni zgodilo, kajti vabilo na občni zbor je bilo objavljeno v »Kmetovalcu« šele 30. junija t. l. To postopanje je proti družbenim pravilom in vsi sklepi, ki se v današnjem občnem zboru naredi, so neveljavni.

Vsled te izjave je nastal med zborovalci silen hrup, tako da predsednik ni mogel temu očitaniu odgovarjati.

Navzlic velikanskemu vrišču je predsednik dal na glasovanje predlog o odobrenju letnega poročila ter o družbenem računskem zaključku ter je predloge proglasil za sprejete.

Ker vsled neprestanega hrupa ni bilo misliti na daljno zborovanje, je bil vladni zastopnik prisiljen občni zbor razpustiti ter je zborovalce pozval, naj zapuste dvorano.

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjstvo šole c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori dvanajsti tečaj gospodinjstva šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v poselnem posloju poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zavzema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjstvem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednje obleke s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu.) Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj.

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjstvo šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;
5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 15. septembra t. l.

glavnomu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjstvo šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če bo pa v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1909.